

Sak 13/17

**FORSLAG TIL NYE REGLER FOR VALG AV MENIGHETSRAAD,
BISPEDØMMERÅD OG KIRKEMØTE.**

Kirkerådet har 27.03.17 sendt ut et høringsnotat der det gjøres greie for forskjellige forslag til endring av reglene for kirkelige valg. Det er utarbeidet en kortversjon og en mer omfattende versjon, i tillegg til at det er utarbeidet konkrete forslag til endringer i gjeldende regelverk.

Den norske kirke styres fortsatt etter Kirkeloven, og den inneholder bestemmelser om kirkelige valg, blant annet at kirkelige valg skal skje samtidig med og i nærheten av kommunevalget. Loven inneholder bestemmelser om antall medlemmer i menighetsråd og bispedømmeråd, og at valget kan være flertallsvalg eller forholdstallsvalg. Flertallsvalg blir det dersom det bare foreligger én liste, mens det blir forholdstallsvalg når det er to eller flere lister (slik vi kjenner det fra politiske valg).

Som kjent består kirkemøtet av medlemmene i 11 bispedømmeråd + preses. Av disse velger vi, altså de leke medlemmene i kirken 7 fra hvert bispedømme. I tillegg er det representanter for den samiske befolkningen og for Døvekirken. Vi i Borg velger ingen av disse.

Høringsnotatet inneholder mange problemstillinger, noen er overordnet og noen omhandler detaljer. De fleste spørsmålene som blir reist, angår valg til bispedømmeråd/kirkemøte, mens noen angår både menighetsråd og bispedømmeråd. Jeg vil i det følgende peke på noen spørsmål som jeg synes det kan være fornuftig at menighetsrådet svarer på, og så ser jeg bort fra noen spørsmål som, i mine øyne, mer omhandler detaljer.

Ett sett med regler.

Kirkerådet foreslår å samle reglene om valg i ett sett, som både omfatter menighetsrådsvalg og valg til bispedømmeråd. I dag er det to ulike sett med regler (der en god del er felles). Det tenker jeg er fornuftig.

Direktevalg eller kombinasjon av direkte og indirekte valg til bispedømmeråd?

Tidligere ble bispedømmerådene leke medlemmer valgt av menighetsrådene i bispedømmet, altså indirekte valg. Fra 2009 har det vært to ordninger; enten velges alle 7 ved direkte valg, eller så velges 4 ved direkte valg og 3 ved et indirekte valg, ved at de nyvalgte menighetsrådene velger disse. I 2015 hadde 7 bispedømmer (inkl. Borg) direkte valg av 7, mens 4 bispedømmer hadde kombinasjonsvalg. Argumentet for å velge 3 indirekte har vært at man da kan rette opp ev. geografiske eller kjønnsmessige skjevheter, og at menighetsrådene på den måten får et mer direkte forhold til bispedømmerådet.

Argumentene mot går særlig på at dette ikke er demokratisk. Noen får større innflytelse enn vanlige velgere.

Jeg synes demokratiargumentet veier tyngst. Alle 7 bør velges ved allmenne valg, og slik bør det være i alle bispedømmer.

(Dere finner mer om dette på side 2 i kortversjonsnotatet som kirkevergen sendte til oss.)

Flertallsvalg og forholdstallsvalg.

Det har lenge vært mulig å stille flere lister ved menighetsrådsvalg, men muligheten benyttes svært sjelden. (5 menigheter i 2015). Ved bispedømmerådsvalg har det vært vanlig med én liste, satt opp av en nominasjonskomite. I 2015 ble det to lister i 9 bispedømmer, det sørget Åpen Folkekirke for.

Valget i 2015 avdekket noen problemer ved det å ha to lister, både når det gjaldt tidsfrister, navn, spørsmål om representativitet og også andre forhold. Valget ble «assymetrisk» fordi ÅFs lister representerte ett syn på den saken som avgjorde valget, mens nominasjonskomiteenes lister representerte ulike syn. ÅFs kandidater gikk til valg på et program, men bortsett fra i vigselfaken var dette et program med generelle formuleringer som de fleste kunne være enig i. Nominasjonskomiteenes kandidater hadde også svart på en del spørsmål, men også der var svarene relativt generelle, bortsett fra i vigselfaken.

Det er grunn til å regne med at ÅF, og kanskje andre grupperinger vil stille lister i 2019. Spørsmålet blir da om man kan få til en bedre ordning enn i 2015. Bør det

- Være som nå, med nominasjonskomite som setter opp en liste, og så kan andre komme med sin(e) liste(r)?
- Være en felles frist; både nominasjonskomiteens liste og andre lister må leveres på samme dato?
- Være to frister; først en frist for å melde fra om at man vil stille en liste, og så en ny frist da listene må være klare. Hvis ingen grupper stiller lister, må det så oppnevnes en nominasjonskomite, som setter opp en liste «på gamlemåten». Dette blir da den eneste listen. Og hva skal skje hvis kun én gruppe leverer liste, f.eks. ÅF, skal den få være alene, eller skal det da oppnevnes en nominasjonskomite som sørger for at det blir en liste til.

Dagens ordning har noen klare svakheter. Først kommer nominasjonskomiteens liste, og den skal være bredt sammensatt. Så kommer én eller flere lister fra kirkelige grupperinger, som kan ha flere navn fra nominasjonskomiteens liste. Noen kandidater vil da «hoppe av» fra nominasjonskomiteens liste til «gruppelisten». I tillegg fører denne ordningen til at vi får en «bred» liste og en eller flere «gruppelister». Erfaringen viser at det nok er lettere å markedsføre en gruppe liste enn en nominasjonskomite liste.

Det er gode argumenter for å ønske en ordning med flere likestilte «gruppelister». Da får velgerne klare alternativ å velge mellom. Utfordringen er å gjøre alternativene klare nok. Vigselfaken var en sak det var lett å markere seg på. Den er avgjort. Det er ikke like lett å drive kirkelig valgkamp på at det er kirkevergen, eller sognepresten, som skal være daglig leder i menigheten, eller om biskoper skal velges eller ansettes. Og mange vil hevde at det

ikke er så gunstig for kirken å få ulike partier. (Men svenskene har en slik ordning, dog slik at de fleste grupperingene er knyttet til et politisk parti.)

De få gangene det er flere lister ved menighetsrådsvalg, er årsaken gjerne uenighet om hvor man skal bygge, ev. gjenoppbygge en kirke, eller om barnehagen skal nedlegges. Dette er jo enkle spørsmål, og det er greit å ta et valg.

Min vurdering er at det bør være en ordning med «intensjonsfrist». Innen en dato, f.eks. 01.12. året før valget, må alle grupper som tenker å stille liste, melde fra. Hvis bare en gruppe melder seg, må det oppnevnes en nominasjonskomite som skal sørge for en bredt sammensatt liste som alternativ. Det bør ikke være slik at én gruppe skal få lov å stille liste alene. (Men i praksis kan nok nominasjonskomiteens forslag oppfattes som et rent motforslag til gruppelisten, iallfall hvis ingen som er enig i det gruppelisten står for, vil stå på nominasjonskomiteens liste. Men da har velgerne to alternativ.)

Hvis ingen grupper ønsker å stille lister, blir nominasjonskomiteens liste den eneste, og da blir det flertallsvalg. Det kan være greit nok, når denne listen er bredt sammensatt som det heter, altså med kandidater i ulike aldersgrupper, geografisk spredning, og også kirkepolitisk spredning.

Økonomi.

Kirkerådet drøfter ulike modeller for økonomisk støtte til nomineringsgrupper. Det bør enten være slik at alle grupper, også nominasjonskomiteen, får et fast beløp, bestemt på forhånd, eller t gruppene kan søke Kirkerådet om penger. Jeg tenker at den første modellen er best.

Personvalgregler.

Det er i dag ikke lov å stryke kandidater ved kirkelige valg, men det er lov til å gi personstemmer til inntil 3 kandidater. (Kumulering). Ved menighetsrådsvalg kan man også føye til inntil 3 navn som ikke står på listen. Disse kommer da nederst/sist på listen. Kirkerådet foreslår å videreføre disse bestemmelsene.

Det er i dag ikke mulig å forhåndskumulere kandidater ved kirkelige valg, slik det er ved kommunevalget. Begrunnelsen er at velgerne, ikke nominasjonskomiteen, skal bestemme personsammensetningen. Ulempene er bl.a. at kandidater fra tynt befolkede har vanskeligere for å nå opp, den geografiske spredningen kan bli dårlig, og kandidater som nominasjonskomite og nomineringsgrupper gjerne vil ha inn, ikke blir valgt. Ved politiske valg har nominasjonskomiteer og nominasjonsmøter betydelig innflytelse på hvordan listene blir satt sammen. Det regnes som en del av demokratiet. Da er det ikke urimelig å ha tilsvarende ordninger ved kirkevalg.

Etter min mening bør det derfor åpnes for en ordning med forhåndskumulering /stemmetillegg ved kirkelige valg.

Navn på lister.

Ved valget i 2015 ble det uro rundt et navnespørsmål. Vi som sto på nominasjonskomiteens

liste, ønsket å gi den et tilleggsnavn; «Mangfoldig folkekirke». Dette protesterte Åpen Folkekirke mot, og det ble flere runder i Valgråd og Kirkeråd om dette. Kirkerådet foreslår nå at lister som settes opp av nominasjonskomiteene, skal få navnet «Felleslisten». Det markerer at på den listen står det kandidater som kan ha litt forskjellige syn på kirkepolitiske spørsmål.

Hvor mange skal til for å fremme en liste?

Det er i dag bestemte krav til hvor mange underskrifter som må til for å få godkjent alternative lister ved kirkevalg, 10 underskrifter ved menighetsrådsvalg, 150 ved bispedømmerådsvalg. Kirkerådet vil beholde ordningen, men forenkle den noe for det de kaller «registrerte grupper», slike som f.eks. Åpen Folkekirke.

Forslag til vedtak.

Eidsberg felles menighetsråd har i møte 30.05.2017 behandlet høringsnotatet om nye regler for valg til menighetsråd, bispedømmeråd og kirkemøtet.

Menighetsrådet er klar over at de reglene som skal gjelde i 2019, må være innenfor de rammer som dagens kirkelov setter. Menighetsrådet vil likevel peke på at det snart må igangsettes et arbeid med å få en mer demokratisk sammensetning av Kirkemøtet, og eventuelt skille valg av bispedømmeråd fra valg av delegater til Kirkemøtet. I dag har f.eks. Borg og Bjørgvin bispedømmer like mange (10) delegater til KM som Møre bispedømme, til tross for at de to største bispedømmene har tre ganger så mange kirkemedlemmer. Det kan ikke sies å være en god ordning.

Når det gjelder konkrete spørsmål i høringsnotatet, vil menighetsrådet svare slik:

1. Vi mener at alle de 7 leke representantene til bispedømmerådet skal velges ved allmenne valg, og dette skal gjelde i alle bispedømmer. Dette er den klart mest demokratiske ordningen, som gir alle kirkemedlemmer like stor innflytelse på valget.
2. Når det gjelder flertalls- eller forholdstallsvalg, mener vi at man bør ta utgangspunkt i at det normale vil bli flere lister. Vi mener modellene som er skissert i pkt. 2.2.2 og 2.2.3 er de beste; men ser at begge har fordeler og svakheter. Eidsberg felles menighetsråd mener at
 - det uansett bør velges en nominasjonskomite på bispedømmenivå
 - det bør settes en frist for å melde at man (dvs. aktuelle grupper) vil stille liste
 - dersom kun en gruppering melder sin interesse, (eller ingen) må nominasjonskomiteen fremme en liste
 - det uansett ordning ikke kan være slik at velgerne kun får presentert én liste fra en kirkepolitisk gruppering.

Til siste strekpunkt: Man kan ikke argumentere med at alle grupperinger kan levere lister. Det er nok fortsatt slik at mange kirkemedlemmer ønsker å velge mellom personer på en bredt sammensatt liste enn å velge mellom mer eller mindre klare kirkepolitiske grupper.

3. Tilskuddsordningene bør være mest mulig nøytrale. Eidsberg felles menighetsråd støtter forslaget pkt 1) under pkt 2.3.4, altså ordningen med intensjonsstøtte og listestøtte.
4. Dagens ordning med å kunne gi inntil 3 kandidater personstemmer (kumulering) bør videreføres. Ordningen med å ikke kunne stryke kandidater videreføres.

Eidsberg felles menighetsråd mener at det også ved kirkevalg bør kunne innføres en ordning med stemmetillegg til noen kandidater, altså forhåndskumulering. Vi antar at både nominasjonskomiteer og de grupperingene som ønsker å stille lister, gjør en grundig jobb når listen settes opp, og at det gode og saklige grunner til at noen kommer øverst på listene. Ordningen fungerer greit ved kommunevalg; den bør kunne fungere greit også ved kirkevalg. Og en slik ordning vil kunne bidra til at kandidater fra tynt befolkede områder blir valgt. Med dagens ordning er det en klar fordel å være fra de delene av bispedømmet med størst befolkning. (Pkt. 2.4.3)

5. Vi støtter forslaget om at alle lister skal ha tillitsvalgte som opptrer på vegne av listen. Normalt bør dette være den/de som står øverst på listen, og altså ikke leder av nominasjonskomiteene. (Pkt. 4.2.2.4)
6. Det bør fortsatt være en ordning med supplerende nominasjon til nominasjonskomiteens liste. (Pkt 4.3.2).
7. Det er viktig at den kjønnsmessige balansen på listene blir ivaretatt. Eidsberg felles menighetsråd støtter forslaget om å videreføre ordningen med at listene bør ha minst 40% representasjon fra hvert kjønn. Dette må gjelde for alle lister. Vi mener også at kravene om geografisk og aldersmessig fordeling, som nominasjonskomiteen må ivareta, også bør gjelde for lister fra nomineringsgruppene. (Pkt. 7.1)